

(इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णयाचा मराठी भाषेत अनुवाद)

(१९९९) २ एस.सी.आर. १०४०

सुरींदर कौर

- विरुद्ध -

पंजाब राज्य आणि इतर

फेब्रुवारी २३, १९९६

[न्यायमूर्ती के. रामास्वामी आणि न्यायमूर्ती जी. बी. पटनायक]

निवडणूक कायदे :

पंजाब ग्राम पंचायत निवडणुकीचे नियम:-

नियम १४-अ -सरपंचाच्या पदाची निवडणूक- एका उमेदवाराने एका व्यक्तीला नामनिर्देशन अर्ज भरण्यापासून रोखले - तक्रार करूनही पोलिसांनी कोणतीही कारवाई केली नाही - रिट याचिका दाखल केली आणि उच्च न्यायालयाने स्थगिती दिली-तक्रार करूनही पोलिसांनी कोणतीही कारवाई केली नाही- रिट याचिका दाखल केली आणि उच्च न्यायालयाने स्थगिती दिली - निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याला स्थगिती बाबत माहिती दिल्यानंतरही, त्यांनी निवडणुकीची कार्यवाही सुरू ठेवली आणि निकाल जाहीर केला - असे समजण्यात येते कि :ही निवडणूक कायद्याने वैध नाही कारण संभाव्य उमेदवारांपैकी एक १५ वर्षे सरपंचा होती, तिला नामनिर्देशन अर्ज दाखल करण्यापासून बेकायदेशीरपणे रोखण्यात आले होते- निवडून आलेल्या उमेदवारांची निवडणूक रद्दबातल केली. -तथापि तो पुन्हा मतदान होईपर्यंत ते कायम राहू शकतात, जे अधिकाऱ्यांनी चार आठवड्यांत करावे.

दिवाणी अपील अधिकारिता :- दिवाणी अपील क्रमांक. ४३९३/१९९६

सी.डब्ल्यू.पी.क्रमांक. ८६३/१९९३ मधील पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालयाच्या
१३.९.९३ रोजीच्या न्यायनिर्णय आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यासाठी :-सुधीर वालिया आणि एच. ए. रायचुरा

उत्तरवादींसाठी:- जी. के. बन्सल आणि सतीश विग.

न्यायालयाचा पुढील आदेश पारित करण्यात आला:-

अनुमति मंजूर

वकिलाला ऐकले .

ही अपील विशेष परवानगीद्वारे पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालयाने १३ सप्टेंबर १९९३ रोजी रिट याचिका क्र. ८६३/९३ मध्ये दिलेल्या आदेशावरून उद्भवते. अपीलकर्तींनी हे मान्य केले आहे की ती गुरुदासपूर जिल्ह्यातील डायलगर्फ या ग्राम पंचायत गावातील १५ वर्षे सरपंच होती. तिचे म्हणणे आहे की, १८ जानेवारी १९९३ रोजी सरपंचाच्या पदाची निवडणूक होणार होती आणि १७ जानेवारी १९९३ पर्यंत नामनिर्देशन पत्र दाखल करायचे होते. १५ जानेवारी १९९३ रोजी तिने सर्व ना हरकत प्रमाणपत्रे आणि इतर प्रमाणपत्रे मिळवली होती. १७ जानेवारी १९९३ रोजी दुपारी १२ वाजता त्या उमेदवारी अर्ज दाखल करण्यासाठी गेल्या. तिच्या पतीला पोलिसांनी चुकीच्या पद्धतीने स्थानबद्ध केले. तिचा खटला असा आहे कि ७वे उत्तरवादी तारा सिंग यांनी ही नामनिर्देशन पत्रे जबरदस्तीने हिसकावून घेतली आणि ती फाडली होती. तिने पोलिसांकडे तक्रार करूनही त्यांनी तिच्या निषेधाकडे लक्ष दिले नाही किंवा तिच्या तक्रारीवर कारवाई केली नाही. परिणामी, तिला संध्याकाळी ४.३० च्या सुमारास जिप्सी वाहनात उपस्थित असलेले उपविभागीय दंडाधिकाऱ्यांकडे तक्रार करण्यास भाग पाडले गेले. लॉग बुकमध्ये त्याबाबत एक नोंद होती. पण कोणतीही कारवाई

झाली नाही. १८ जानेवारी १९९३ रोजी निवडणुका होणार असल्याने तिने उच्च न्यायालयात धाव घेतली होती आणि रिट याचिका दाखल केली होती. हे मान्य आहे की दुपारी २ वाजता स्थगिती दिली गेली आणि त्याच दिवशी दुपारी ३ वाजता ती टेलिग्राफद्वारे कळविण्यात आले. असेही दिसून येते की वकिलाने तेच कळवले होते आणि ते दुपारी ३.५० वाजता प्राप्त झाले. मतदान संध्याकाळी ४ वाजता बंद झाले. त्यामुळे असे दिसून येईल की उच्च न्यायालयाने स्थगिती दिल्यानंतर मतदान बंद करण्यात आले होते आणि उच्च न्यायालयाने दिलेल्या स्थगितीची माहिती दुपारी ३ वाजता मिळाल्यानंतर, निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्याने आपला निर्णय मागे घ्यायला पाहिजे होता आणि उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची प्रतीक्षा करायला पाहिजे होती. दुर्दैवाने, निर्णयाची वाट पाहण्याऐवजी, ७ व्या उत्तरवादीची सरपंच म्हणून रीतसर निवड झाल्याचे घोषित करण्यात त्यांनी घाई केली होती.

अपीलकर्तीने सरपंचाच्या निवडणूकासाठी आपला नामनिर्देशन अर्ज सादर केला होता हे नाकारले जात असले तरी, तिने नामनिर्देशन अर्ज दाखल केला नव्हता या उत्तरवादींच्या विधानावर विश्वास ठेवणे कठीण होईल. तिने नामनिर्देशन अर्ज वेळेवर दाखल करण्यासाठी सर्व आवश्यक पावले उचलली होती. त्या आधीच त्या १५ वर्षांहून अधिक काळ सरपंच म्हणून कार्यरत होत्या. अशा परिस्थितीत, एखादी व्यक्ती वैधपणे अशी अपेक्षा करेल की तिचा निवडणूक लढवण्याचा हेतू होता आणि तिने आवश्यक कागदपत्रे मिळवली होती., सामान्यपणे तिने नामनिर्देशन अर्ज दाखल केले असते परंतु काही पर्यवेक्षी कार्यक्रमासाठी. तिचे असे म्हणणे आहे कि ७ व्या उत्तरवादीने तिच्याकडून जबरदस्तीने नामनिर्देशन अर्ज घेतले आणि ते फाडले, कारण तिचा पती जो आधीपासूनच संबंधित वेळी पोलिस कोठडीत होता. ती अरेरावीची कृतीचा प्रतिकार करण्यास असमर्थ होती. हे स्पष्ट

आहे की तिला नामनिर्देशन अर्ज दाखल करण्यापासून रोखण्यात आले. अशा परिस्थितीत, तिला अधिकाऱ्यांकडे जाणे भाग पडले. परंतु जेव्हा तिला कोणताही ठोस निकाल मिळाला नाही, तेव्हा ती उच्च न्यायालयात गेली आणि रिट याचिका मध्ये सर्व आरोप करत ती दाखल केली. या परिस्थितीत, आमचे असे मत आहे की अशा परिस्थितीत निवडणूक घेणे कायद्याने वैध नव्हते.

जरी अपीलकर्त्याचे विद्वान वकील पंजाब ग्राम पंचायत निवडणूक नियमांच्या नियम १४-अ वर अवलंबून राहू इच्छित असले, तरी आम्हाला असे वाटत नाही की प्रकरणाची तथ्ये त्या नियमात नमूद केलेल्या कोणत्याही कारणांमध्ये येतात. ती समानरीत्या निवडणूक याचिका दाखल करू शकत नाही. तथापि, वर नमूद केलेली तथ्ये लक्षात घेता, अपीलकर्तीला निवडणूक लढवण्यापासून बेकायदेशीरपणे रोखण्याचे हे प्रकरण असल्याने, झालेल्या सरपंचाच्या पदाची निवडणूक स्पष्टपणे कायद्याचे उल्लंघन आहे. त्यामुळे ७ व्या उत्तरवादीची सरपंचा म्हणून झालेली निवड रद्दबातल केली जाते. मात्र, फेरनिवडणूक होईपर्यंत ते कायम राहू शकतात. हा आदेश मिळाल्याच्या तारखेपासून चार आठवड्यांच्या आत नियमानुसार निवडणुका घेण्याचे निर्देश अधिकाऱ्यांना देण्यात आले आहेत.

अपील मंजूर करण्यात आली आहे . तदनुसार रिट जारी केली जाते, खर्चा बाबत कोणताही आदेश नाही.

जी. एन.

अपील मंजूर

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या / तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरीता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणीकरिता वैध मानला जाईल."

